

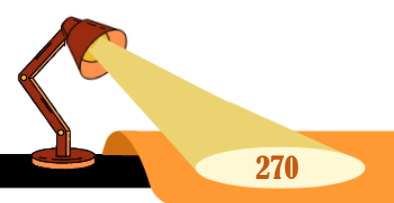
УДК 343.9:343.85

[https://doi.org/10.52058/3041-1254-2026-1\(23\)-270-278](https://doi.org/10.52058/3041-1254-2026-1(23)-270-278)

Марієнко Антон Олександрович кандидат юридичних наук, доцент кафедри кримінального права та кримінології Дніпровського державного університету внутрішніх справ м. Дніпро, <https://orcid.org/0000-0002-1501-0688>

ПРОФАЙЛІНГ З ТОЧКИ ЗОРУ КРИМІНОЛОГІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТ РЕАЛІЗАЦІЇ КРИМІНОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ

Анотація. У статті розглядається роль профайлінгу з точки зору кримінології як ключового інструменту реалізації кримінологічної політики держави, що є невід'ємною складовою загальної стратегії забезпечення правопорядку, захисту прав людини та запобігання злочинності. Акцентується увагу на тому, що ефективність кримінологічної політики в Україні значною мірою залежить від узгодженої взаємодії між усіма інститутами кримінальної юстиції, де профайлінг виконує практичну функцію втілення принципів гуманізму, законності та справедливості у сфері запобігання правопорушенням. Зокрема, профайлінг визначається як комплексна методика аналізу поведінкових патернів, психологічних характеристик та соціальних факторів, що дозволяє прогнозувати потенційну злочинну поведінку, ідентифікувати групи ризику та розробляти індивідуалізовані програми профілактики. Особливу увагу приділено завданням профайлінгу щодо забезпечення законності, дотримання прав осіб, зокрема недоторканності приватного життя та захисту від дискримінації, а також створення умов для їх ресоціалізації через інтеграцію психологічної підтримки, освітніх ініціатив та соціальних програм. У дослідженні підкреслюється, що результативність застосування профайлінгу визначається не лише технічними можливостями, але й рівнем його співпраці з державними органами, громадськими організаціями, релігійними інституціями та міжнародними партнерами, такими як Інтерпол чи Європейський суд з прав людини. Така співпраця сприяє демократизації системи кримінологічного аналізу, підвищенню транспарентності процесів та зміцненню довіри суспільства до неї, що є критичним у контексті європейської інтеграції України. Окремо проаналізовано вплив воєнного стану, запровадженого в Україні з 2022 року, на функціонування профайлінгу, який створив нові виклики, пов'язані з психологічними ризиками, а також зростанням загроз у військовій та бюджетній сферах. Загалом, стаття пропонує науково обґрунтовані рекомендації для реформування кримінологічної політики, враховуючи сучасні тенденції, такі як цифризація та глобалізація загроз.

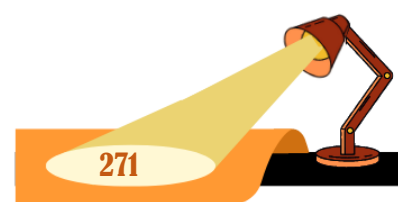
Ключові слова: кримінологічна політика, профайлінг, запобігання злочинності, ресоціалізація, правопорядок, гуманізація, воєнний стан, штучний інтелект.

Mariienko Anton Oleksandrovych candidate of legal sciences, Associate Professor of the Department of Criminal Law and Criminology, Dnipro State University of Internal Affairs, Dnipro, <https://orcid.org/0000-0002-1501-0688>.

PROFILING FROM THE POINT OF VIEW OF CRIMINOLOGY AS A TOOL FOR IMPLEMENTING THE STATE'S CRIMINOLOGY POLICY

Abstract. The article examines the role of profiling from the perspective of criminology as a key tool for implementing the criminological policy of the state, which is an integral part of the overall strategy for ensuring law and order, protecting human rights and preventing crime. The emphasis is on the fact that the effectiveness of criminological policy in Ukraine largely depends on the coordinated interaction between all criminal justice institutions, where profiling performs a practical function of implementing the principles of humanism, legality and justice in the field of crime prevention. In particular, profiling is defined as a comprehensive methodology for analyzing behavioral patterns, psychological characteristics and social factors, which allows predicting potential criminal behavior, identifying risk groups and developing individualized prevention programs. Particular attention is paid to the tasks of profiling in ensuring legality, respecting the rights of individuals, in particular the inviolability of private life and protection from discrimination, as well as creating conditions for their resocialization through the integration of psychological support, educational initiatives and social programs. The study emphasizes that the effectiveness of profiling is determined not only by technical capabilities, but also by the level of its cooperation with state bodies, public organizations, religious institutions and international partners, such as Interpol or the European Court of Human Rights. Such cooperation contributes to the democratization of the criminological analysis system, increasing the transparency of processes and strengthening public trust in it, which is critical in the context of Ukraine's European integration. Separately, the impact of martial law, introduced in Ukraine since 2022, on the functioning of profiling, which has created new challenges related to psychological risks, as well as the growth of threats in the military and budgetary spheres, is analyzed. In general, the article offers scientifically based recommendations for reforming criminological policy, taking into account modern trends, such as digitalization and globalization of threats.

Keywords: criminological policy, profiling, crime prevention, resocialization, law and order, humanization, martial law, artificial intelligence.

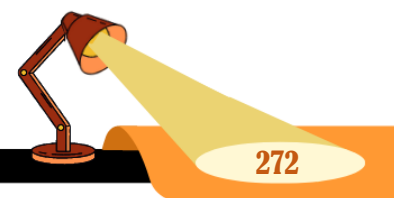
Постановка проблеми. Сучасна кримінологічна політика України формується як складова державної стратегії із забезпечення правопорядку, захисту прав людини та запобігання злочинності. Її ефективність значною мірою залежить від узгодженої роботи всіх інститутів кримінальної юстиції, серед яких особливу роль відіграє профайлінг як інструмент кримінологічного аналізу. Саме цей метод реалізує практичний аспект кримінологічної політики, перетворюючи її принципи та норми на конкретні механізми виявлення, прогнозування та запобігання злочинній поведінці осіб, схильних до вчинення правопорушень.

Важливим орієнтиром у застосуванні профайлінгу є поєднання завдань запобігання злочинності з гуманним ставленням до людини. Забезпечення законності, поваги до гідності та прав потенційних суб'єктів, підтримання безпеки в суспільстві та сприяння їх соціальній адаптації становлять основу сучасного підходу до кримінологічного аналізу. Ефективна реалізація цих завдань можлива лише за умови постійної взаємодії з іншими державними органами, органами місцевого самоврядування, громадськими інституціями та релігійними організаціями. Така співпраця сприяє відкритості системи кримінологічного моніторингу, формуванню довіри громадськості та посиленню демократичного контролю над її діяльністю.

Вбачається, що процес реформування кримінологічної політики в Україні зумовлює необхідність переосмислення підходів до профайлінгу. Нині особлива увага приділяється не лише забезпеченню законності та дотриманню прав осіб, а й удосконаленню практичних механізмів їх психологічного аналізу та соціальної адаптації. Від ефективності цих заходів значною мірою залежить рівень рецидивної злочинності та загальна безпека суспільства.

У цьому контексті профайлінг виконує ключову роль у реалізації державної стратегії запобігання злочинності, де важливими стають сучасні підходи до роботи з ризиковими групами, індивідуалізація профілактичних програм, психологічна підтримка та підвищення професійної компетентності фахівців. Розвиток таких напрямів потребує адаптації кримінологічної політики до нових соціально-правових умов, впровадження інноваційних методів аналізу, а також розширення партнерства з громадськими та міжнародними інституціями. Саме поєднання науково обґрунтованої позиції з практичним застосуванням профайлінгу створює основу для ефективного реформування системи запобігання злочинності та посилення її гуманістичного спрямування.

Аналіз останніх досліджень. Аналіз взаємозв'язку між кримінологічною політикою держави та профайлінгом є предметом наукової розвідки значної кількості науковців, що дозволяє окреслити перспективи підвищення ефективності запобігання злочинності, оптимізації аналітичної політики, а також удосконалення профілактичних заходів у сфері кримінології, особливо в умовах воєнного стану. Серед тих, хто досліджував окремі аспекти зазначеної проблематики, слід

виокремити імена таких науковців, як Подільчак О.М., Мацола М.І., Нестерова І.А., Лазаренко А.М., Пузиревський М.В., Максименко М.І., Казначеева Д.В., Телейчук В.Г., Зінченко С.С., Дручек О.В., Дмитренко Н.А., Шкута О.О., Орлов Ю.В., Корж І.Ф., Калюга К.В., Еверт О.В. та інші, чий напрацювання становлять вагомe значення для подальших досліджень у цій сфері.

Метою написання статті є визначення значення профайлінгу з точки зору кримінології у процесі реалізації кримінологічної політики держави.

Виклад основного матеріалу. Політика відіграє визначальну роль у розвитку як держави, так і суспільства, адже саме вона формує умови для їхньої стабільності та добробуту. Її сутність полягає у здатності забезпечувати функціонування демократичних інститутів, регулювати суспільні процеси та задовольняти потреби громадян. Згідно з сучасним тлумачним словником української мови, під політикою слід розуміти сукупність цілей і завдань, що визначаються суспільними класами або політичними партіями у боротьбі за власні інтереси, а також як діяльність органів державної влади, управління чи політичних партій у певній сфері протягом конкретного періоду [1, с. 568].

На противагу цьому, у політологічному словнику наведено дещо ширше розуміння цього поняття: політика - це особлива сфера суспільної діяльності, пов'язана з взаємодією між соціальними групами, політичними партіями та державами у процесі боротьби за владу, її утримання та використання. Вона охоплює не лише формування цілей і орієнтирів поведінки суб'єктів політичного життя, а й практичну реалізацію відповідних дій для досягнення поставлених завдань. Серед основних функцій політики виокремлюються забезпечення організації суспільного життя, виконання регулятивної й контрольної ролі, а також координація взаємодії між людьми, соціальними групами, класами, націями та державами. Її характерними ознаками є універсальність, всеосяжність і впливовість, що дозволяє їй охоплювати практично всі сфери життєдіяльності суспільства [2, с. 62-63].

Своєю чергою, науковці по-різному підходять до визначення сутності поняття «політика». Так, Оніщенко Н.М. розглядає її як мистецтво управління державою, участь у державних справах, визначення форм, завдань і змісту діяльності держави, а також як сферу взаємин між різними суб'єктами щодо здійснення державної влади [3, с. 199-200].

Коршунова Н.В. вважає, що політика належить до найважливіших сфер суспільного життя, оскільки саме від її змісту, виваженості й послідовності залежить добробут держави, стабільність соціального розвитку, рівень свободи особи та задоволення її духовних і матеріальних потреб. Формування демократичної, соціальної й правової держави є неможливим без розробки та реалізації ефективної політики, здатної своєчасно ідентифікувати суспільні проблеми, проводити їх глибокий аналіз і визначати оптимальні шляхи їх подолання [4, с. 14].

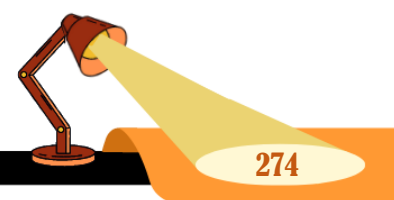
Тацій В.Я., разом з тим, наголошує, що політика як форма суспільних відносин, у межах якої реалізується влада та функціонують політичні інститути, потребує осмислення з позицій феноменологічного підходу. Науковець акцентує, що сучасне суспільство, орієнтоване на прогрес і демократичні цінності, висуває до політики подвійні вимоги: з одного боку, вона має бути соціальною технологією, спрямованою на покращення якості життя громадян, а з іншого - інструментом упорядкування суспільних відносин і запобігання деструктивним процесам через ефективне використання законної влади. У результаті політичні відносини ускладнюються, перетворюючись на одну з провідних сфер існування держави й суспільства, що підкоряється об'єктивним закономірностям розвитку, вимагає гармонізації інтересів і забезпечення стабільності у відповідь на глобальні виклики [5, с. 3].

Це твердження відповідає і сучасним реаліям також, адже світові політичні процеси зазнають суттєвих трансформацій під впливом глобалізації, демократизації та розвитку інформаційних технологій. Ці чинники формують нові умови функціонування держав, суспільства і політичних інститутів, зумовлюючи необхідність переосмислення ролі політики як засобу регулювання соціальних відносин і забезпечення стабільності. Політика нині постає не лише як інструмент владного управління, а як комплексний механізм узгодження інтересів різних соціальних груп, забезпечення балансу між владою та громадянським суспільством, а також гарантія дотримання демократичних принципів.

В українських реаліях політика набуває особливого значення, оскільки виступає ключовим елементом у процесі переходу від пострадянської моделі управління до демократичної системи європейського зразка. На думку Іванової А.В., політичний розвиток України характеризується тривалими процесами трансформації, які торкнулися всіх сфер суспільного життя - політичної, економічної, культурної та духовної. Водночас значна частина структур і підходів, успадкованих від радянського минулого, продовжує впливати на політичну культуру та практику управління. Незважаючи на суттєвий прогрес у лібералізації державного управління, темпи демократизації залишаються нерівномірними, що свідчить про потребу у подальших глибоких реформах [6, с. 182].

Одним із ключових напрямів удосконалення української політичної системи є формування інституту толерантності, який має стати фундаментом для протидії будь-яким проявам нетерпимості та дискримінації. Ефективна державна політика у цій сфері повинна бути спрямована на розвиток культури взаємоповаги, утвердження рівності прав і можливостей, а також створення умов для консолідації громадянського суспільства.

У контексті глобальних змін державна політика України набуває нового змісту - вона стає засобом інтеграції у європейський правовий простір, механізмом демократичного контролю за владою та інструментом забезпечення

взаємодії між державними інституціями й громадськістю. Саме завдяки цьому політика виконує функцію не лише управління, а й узгодження соціальних інтересів, сприяючи побудові сучасної демократичної, соціальної та правової держави [4, с. 14].

Політика у сфері протидії злочинності нерозривно пов'язана з профайлінгом як інструментом кримінологічного аналізу, який відіграє у цьому процесі ключову роль. Згідно з науковими визначеннями, кримінологічне профайлінг - це комплексна методика аналізу особливостей особистості злочинця, злочинної діяльності, поведінкових патернів та соціально-психологічних факторів [7]. До його компетенції належать організація аналітичної діяльності для запобігання правопорушенням, здійснення нагляду та контролю за поведінкою осіб у групах ризику [8].

Реалізація зазначених функцій безпосередньо спрямована на втілення кримінологічної політики держави, основною метою якої є забезпечення правопорядку, ресоціалізація потенційних правопорушників і профілактика злочинності [8]. Ефективне застосування профайлінгу сприяє зміцненню соціальної стабільності, утвердженню засад правової держави та захисту прав людини. Належна організація процесу аналізу, своєю чергою, зменшує рівень рецидивної злочинності та забезпечує гуманні умови профілактики [9, с. 154-157].

Відповідно до сучасних підходів, основні завдання профайлінгу охоплюють кілька ключових пунктів, серед яких слід виокремити основні, які спрямовані на реалізацію кримінологічної політики держави:

- аналіз поведінкових патернів відповідно до вимог кримінологічного законодавства (профілактичний профайлінг);
- забезпечення дотримання прав людини і громадянина, реалізацію законних прав та інтересів потенційних суб'єктів, вимог законодавства щодо запобігання правопорушенням (прогностичний профайлінг);
- застосування передбачених законом засобів профілактики та ресоціалізації; сприяння соціальній адаптації осіб у групах ризику (типологічний профайлінг);
- запобігання вчиненню кримінальних правопорушень; прийняття і реєстрація заяв та повідомлень про потенційні загрози (віктимологічний профайлінг);
- виявлення причин та умов, що сприяють вчиненню правопорушень, вживання заходів до їх усунення (системний профайлінг);
- організація психологічної та освітньої підтримки для осіб у ризикових групах [7; 10].

Зазначені напрями діяльності формують основу реалізації кримінологічної політики держави, адже належне, справедливе та гуманне застосування профайлінгу забезпечує підтримання правопорядку, зміцнення принципів законності й правосуддя, зменшення ризику рецидиву та успішну соціальну реінтеграцію осіб.

Разом з тим, воєнний стан, запроваджений Указом Президента України № 64/2022 від 24 лютого 2022 року, суттєво змінив умови застосування профайлінгу [11]. До нових викликів належали загрози в military сфері, як самовільне залишення частини, що потребувало посилення психологічного аналізу, створення додаткових індикаторів ризику та координації з Збройними Силами України. Профайлінг адаптовано для виявлення стресових факторів у військовослужбовців.

Воєнний стан також спричинив ускладнення в аналізі бюджетних злочинів, ускладнивши виконання обов'язку щодо створення профілів ризиків [12]. Для вирішення цих проблем профайлінг інтегрує дані з міжнародних джерел. Одночасно економічна криза призвела до зростання латентної злочинності, що вимагає оновлення методів.

Зміни в режимі роботи, зумовлені комендантською годиною та обмеженнями відповідно до Закону України «Про правовий режим воєнного стану» № 389-VIII від 12 травня 2015 року [13], ускладнили організацію аналітики та проведення превентивних заходів. У цих умовах профайлінг став значною проблемою, проте адаптовано програми, інтегруючи AI для прогнозування.

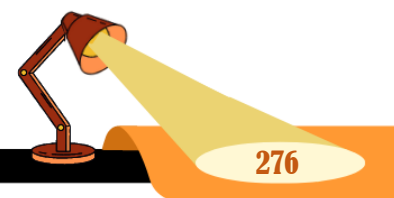
Кадрові труднощі, викликані мобілізацією відповідно до Указу Президента України № 69/2022 «Про загальну мобілізацію» [14], призвели до дефіциту фахівців. Зростання психологічного тиску підвищило ризик. У цьому контексті профайлінг набув особливого значення, посилюючи контроль та заходи підтримки [7].

Висновок. Політика виступає фундаментальним чинником розвитку суспільства та держави, формуючи механізми організації соціальних відносин, регулювання прав і обов'язків громадян, а також задоволення їхніх потреб.

Ключовим елементом державної політики у сфері контролю є кримінологічна політика, реалізація якої покладена на профайлінг як інструмент аналізу. Його застосування спрямоване на забезпечення правопорядку, ресоціалізацію осіб ризику та профілактику злочинності, що є необхідною умовою підтримки соціальної стабільності та правової державності.

Водночас запровадження воєнного стану значно ускладнило виконання цих завдань. Серед основних викликів - психологічне навантаження, латентність злочинів, кадровий дефіцит, а також зростання загроз у військовій та бюджетній сферах.

Для підвищення ефективності кримінологічної політики у цих умовах профайлінг необхідно адаптувати до реалій воєнного часу. Це передбачає активне впровадження AI, модернізацію методів, посилення міжнародного партнерства та запровадження нових форм профілактики. У сукупності ці дії спрямовані на забезпечення безпеки, правопорядку та захисту прав людини навіть у складних кризових умовах.

Література:

1. Сучасний тлумачний словник української мови: 60 000 слів / за заг. ред. д-ра філол. наук, проф. В.В. Дубичинського. Харків : ВД «Школа», 2009. 832 с.
2. Політологічний словник / упорядник М.М. Дзера. Львів, 2007. 80 с.
3. Мала енциклопедія теорії держави та права / [С.Б. Бобровник, О.Г. Варич, Т.О. Дідич та ін. ; за ред. проф. Ю.Л. Бошицького]. Київ : Кондор, 2012. 368 с.
4. Коршунова Н.В. Поняття державної політики: теоретико-правове дослідження : дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : 12.00.01. Київ, 2017. 240 с.
5. Політологічний енциклопедичний словник / за ред. М.П. Требіна. Харків : Право, 2015. 816 с.
6. Іванова А.В. Антидискримінаційна політика України в аспекті демократичних перетворень. Актуальні проблеми політики. 2019. Вип. 63. С. 181-193.
7. Подільчак О.М. Кримінологічний профайлінг-реалізація вчення про особу злочинця. Право і суспільство. 2017. № 4. Ч. 2. С. 154-157.
8. Мацола М.І., Нестерова І.А. Кримінологічне профілювання як один із сучасних напрямів запобігання злочинності. Порівняльно-аналітичне право. 2019. № 3. С. 182-185.
9. Лазаренко А.М., Пузиревський М.В., Максименко М.І. Кримінологічне профілювання як інструмент інформаційно-аналітичної діяльності прокуратури. Вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. 2025. № 16. С. 1-10. URL: <https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2025/11/16-3.pdf>.
10. Казначєєва Д.В. Кримінологічне профілювання як методика запобігання самовільному залишенню військової частини. Аналітично-порівняльне правознавство. 2025. № 1. С. 1-15. URL: <http://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/327848>
11. Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України №64/2022 від 24 лютого 2022 року. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397>.
12. Top 10 Emerging Trends in Criminal Justice for 2025. URL: <https://www.northwestcareer.college.edu/blog/top-10-emerging-trends-in-criminal-justice-for-2025-what-you-need-to-know>.
13. Закон України «Про правовий режим воєнного стану» від 12 травня 2015 року № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>.
14. Указ Президента України «Про загальну мобілізацію» від 24 лютого 2022 року №69/2022. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/692022-41401>.

References:

1. Dubichynskyi, V.V. (Ed.). (2009). Suchasnyi tлумachnyi slovnyk ukrainskoi movy: 60 000 sliv [Modern explanatory dictionary of the Ukrainian language: 60 000 words]. Kharkiv: VD "Shkola" [in Ukrainian].
2. Dзера, M.M. (Comp.). (2007). Politolohichnyi slovnyk [Political dictionary]. Lviv [in Ukrainian].
3. Boshytskyi, Yu.L. (Ed.). (2012). Mala entsyklopediia teorii derzhavy ta prava [Small encyclopedia of the theory of state and law]. Kyiv: Kondor [in Ukrainian].
4. Korshunova, N.V. (2017). Poniat tia derzhavnoi polityky: teoretyko-pravove doslidzhennia [The concept of state policy: theoretical-legal research]. Candidate's thesis. Kyiv [in Ukrainian].
5. Trebin, M.P. (Ed.). (2015). Politolohichnyi entsyklopedychnyi slovnyk [Political encyclopedic dictionary]. Kharkiv: Pravo [in Ukrainian].
6. Ivanova, A.V. (2019). Antydyskryminatsiina polityka Ukrainy v aspekti demokratychnykh peretvoren [Anti-discrimination policy of Ukraine in the aspect of democratic transformations]. Aktualni problemy polityky [Actual problems of politics], (63), 181-193 [in Ukrainian].

7. Podilchak, O.M. (2017). Kryminolohichniy profailinh-realizatsiia vchennia pro osobu zlochyntsia [Criminological profiling - implementation of the doctrine on the personality of the criminal]. *Pravo i suspilstvo [Law and society]*, (4, Pt. 2), 154-157 [in Ukrainian].

8. Matsola, M.I., & Nesterova, I.A. (2019). Kryminolohichne profiliuvannia yak odyin iz suchasnykh napriamiv zapobihannia zlochynnosti [Criminological profiling as one of the modern directions of crime prevention]. *Porivnialno-analitychne pravo [Comparative-analytical law]*, (3), 182-185 [in Ukrainian].

9. Lazarenko, A.M., Puzyrevskiy, M.V., & Maksymenko, M.I. (2025). Kryminolohichne profiliuvannia yak instrument informatsiino-analitychnoi diialnosti prokuratury [Criminological profiling as a tool for information-analytical activity of the prosecutor's office]. *Visnyk Uzhhorodskoho natsionalnogo universytetu. Serii: Pravo [Bulletin of Uzhhorod National University. Series: Law]*, (16), 1-10. Retrieved from <https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2025/11/16-3.pdf> [in Ukrainian].

10. Kaznacheieva, D.V. (2025). Kryminolohichne profiliuvannia yak metodyka zapobihannia samovilnomu zalyshennia viiskovoi chastyny [Criminological profiling as a method for preventing unauthorized leaving of a military unit]. *Analitychno-porivnialne pravoznavstvo [Analytical-comparative jurisprudence]*, (1), 1-15. Retrieved from <http://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/327848> [in Ukrainian].

11. Pro vvedennia voiennoho stanu v Ukraini [On the introduction of martial law in Ukraine]. (2022). Ukaz Prezydenta Ukrainy №64/2022 vid 24 liutoho 2022 roku [Decree of the President of Ukraine No. 64/2022 of February 24, 2022]. Retrieved from <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397> [in Ukrainian].

12. Top 10 emerging trends in criminal justice for 2025. (n.d.). Retrieved from <https://www.northwestcareercollege.edu/blog/top-10-emerging-trends-in-criminal-justice-for-2025-what-you-need-to-know>

13. Zakon Ukrainy «Pro pravovyi rezhym voiennoho stanu» [Law of Ukraine "On the legal regime of martial law"]. (2015). № 389-VIII vid 12 travnia 2015 roku. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> [in Ukrainian].

14. Ukaz Prezydenta Ukrainy «Pro zahalnu mobilizatsiiu» [Decree of the President of Ukraine "On general mobilization"]. (2022). №69/2022 vid 24 liutoho 2022 roku. Retrieved from <https://www.president.gov.ua/documents/692022-41401> [in Ukrainian].

